

Ocjena Vitezovićevega života i djela o 300. obljetnici njegove smrti

3. međunarodna kroatološka konferencija »Pavao Ritter Vitezović i njegovo doba«, Zagreb, 26.–28. rujna 2013, Program – Knjiga sažetaka / 3rd International Croatology Conference »Pavao Ritter Vitezović and his time«, Zagreb, 26–28 September 2013. Conference Programme – Book of Abstracts, (Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu / Centre for Croatian Studies o the University of Zagreb, 2013), 64 pp.

»Nagovaram tulikasje i prossim vsakoga, komuje Bog razum dal i pisma znanje, dabi odse dobe popisaval vse i vsake stvari i pripetyenja, kâse za nyegove dobê zgode: kakobi nassi nakon nas znalli, dasmo i biolye znalli; buduchi zpomen pravo clovecjsi s kim su Lyudi od druge nime zhivine razlucseni i vridnie precyneni. Sz>tim dâste zdravi, knyige lyubite <...>«. Ovako se Pavao Ritter Vitezović (1652–1713) u svojoj *Kronici svih vikov* obraća čitateljima, žaleći se što se na njegov poziv staležima, gospodi, uglednim ljudima i časnicima da mu pošalju opise događaja iz njihova života, važnih za njihov »Dershav«, nitko nije odazvao. Prošlo je tristo godina od smrti ovog znamenitog Senjanina, polihistora u pravom smislu te riječi, koji je obilježio svoje vrijeme, ali još više postavio čvrste temelje hrvatskoj političkoj i nacionalnoj samosvijesti krčeći put hrvatskim preporoditeljima na čelu s Ljudevitom Gajem, koji će doći više od stotinu godina poslije njega.

Gotovo je nemoguće nabrojiti sve Vitezovićeve dužnosti i poslove koje je tijekom relativno kratkoga života obavljao: pjesnik, povjesničar, kartograf, grafičar, tiskar, slikar, bakrorezac, novinar, izdavač, leksikograf, jezikoslovac, geograf itd. Upravo činjenica da se radi o iznimnoj ličnosti u hrvatskoj kulturi, širokih i raznolikih interesa, bila je razlogom da se djelom Pavla Rittersa Vitezovića pozabavi i Treća međunarodna kroatološka konferencija koju bijenalno organiziraju Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu. Konferencija je održana koncem mjeseca rujna 2013. u Znanstveno-učilišnom kampusu Borongaj, a povod joj je bio obilježavanje 300. obljetnice smrti Pavla Rittersa Vitezovića. U radu konferencije sudjelovalo je više od četrdeset sudionika iz Hrvatske, Austrije i Mađarske.

Namjera organizatora bila je još jednom vrednovati povijesnu ulogu Pavla Vitezovića, njegova neprolazna postignuća i zasluge, ali i aktualnost njegova djela. Vitezovićev tiskani opus nije mali, ali je ostalo još uvijek niz rukopisa koje

bi valjalo proučiti i prezentirati. Tek nedavno iz rukopisa je pročitano i objavljeno njegovo najznatnije djelo – *Lexicon* latinsko-hrvatski, a i u Srbiji je izdan prijevod njegove povijesti Srbije: *Serbia illustrata*. Većina Vitezovićevih djela napisana je latinskim i još uvijek nije dostupna u prijevodu na hrvatski jezik.

U programu skupa pretezali su povijesni prilozi koji su Vitezovića smještali u njegovo vrijeme, odnosno istraživali suodnos Vitezovića i suvremenika i suvremenih povijesnih događaja.

Osim općih prikaza (itinerarija) Vitezovićevega života i djela, koje je dao Alojz Jembrih, predsjednik Organizacijskog odbora skupa, otvorivši još neka neriješena biografska pitanja, Rudolf Preinerstorfer istražio je Vitezovićeve tragove u bečkim arhivima, a Marta Husić analizirala je njegovu ulogu kao zastupnika grada Senja. Valentina Janković donijela je prikaz Vitezovićevega života i djelovanja u gradu Zagrebu.

Sandor Bene Vitezoviću je u *Oživjelu Hrvatsku* iščitavao u kontekstu reformacijskih i modernizacijskih trendova onodobne Ugarske, odnosno stajališta promjena i koncepata reformi. Rattkayev, Lučićev i Vitezovićev utjecaj u Ugarskoj analizirao je Gergely Toth. Zrinka Blažević podvrgla je analizi temeljne epistemološke odrednice te spoznajno-objasnidbene dosege Vitezovićeve historijske metode i pokazala da je on najsvestraniji i najtalentiraniji ranonovovjekovni hrvatski povjesničar. Ivana Jukić čitala je Klaićevu monografiju u svjetlu suvremenih spoznaja o društveno-političkim prilikama Habsburške Monarhije i ugarsko-hrvatskoga političkog kompleksa s početka 18. stoljeća. Banologiju i znakovlje hrvatskih banova 18. stoljeća obradili su Mislav Gregl i Szabolcs Varga, dok su se *Kronikom* i njenom ulogom bavili Mijo Korade, Diana Stolac i Alojz Jembrih.

Vitezovićeva *Croatia Rediviva*, njegovo najpoznatije djelo, temeljni je nacrt hrvatske nacionalne ideje i integracije. O identitetskom značenju Vitezovićevega djela i njegovu konstruiranju identiteta i identitetskih označnica referirali su Andreja Sršen i Davor Piskač, dok je Marinko Šišak problematizirao i usporodio Vitezovićev i Starčevićev pojam *tota Croatia*.

I Vitezovićev latinski opus dobio je zamjetnu pažnju. Pavao Knezović izlagao je o *Plorantis Croatiae saecula duo*, osobito o žanrovskim odrednicama ovog djela. O latinskim poslovicama izlagala je Violeta Moretti, o anagramima Tamara Tvrtković i Andrea Luetić, o figuri jeke Tina Mišan, dok je o formalnim eksperimentima u Vitezovićevoj latinskoj poeziji referirala Gorana Stepanić. O kralju Vladimiru u hrvatskoj latinističkoj historiografiji izlagao je Petar Ušković, a o antičkom prostoru Hrvatske u *Oživjeloj Hrvatskoj* govorili su Dejan Pernjak i Danijel Štruklec.

Širok raspon Vitezovićevih interesa nastojala su tematizirati i problematizirati priopćenja koja su se bavila vremenskim konceptima u *Zoroastu hervackom*

(Aleksandra Đurić), spomenima meteoroloških pojava u Vitezovićevim djelima (Krešimir Kužić), njegovu utjecaju na tradiciju hrvatskih kalendara (Marijana Borić), personifikaciji žene »Hervatkigna« i »Dalmacia« (Jasmina Pavić i Lidija Bogović), njegovu utjecaju na programe umjetničkih djela prve polovice 18. stoljeća (Dubravka Botica). O motivu putnika u njegovu znamenitom djelu *Odiljenju sigetskom* izlagao je Vanja Budišćak.

Jezikoslovni prilozi, naročito posvećeni netom izišlom *Lexiconu*, činili su zamjetan dio ovog skupa. Radoslav Katičić je u pripremljenom referatu (nažalost, nije bio prisutan) pokazao kako je Vitezovićev *Lexicon* iznimno važan za proučavanje prestandardizacijskog doba hrvatskoga jezika, osobito za latiničku grafiju, jer pokazuje da je Vitezovićev slovoapis pomno pripremljen i dosljedno primijenjen, suprotno mišljenjima hrvatskih vukovaca koji su tvrdili da to razdoblje nema nikakvu važnost u povijesti hrvatskoga standardnoga jezika. O tome je izlagao i Bojan Marotti posvetivši pažnju riječima s dvama nadslovcima u Vitezovićevu *Lexiconu*. Petra Šošćarić istražila je grecizme u *Lexiconu*, a Željka Brlobaš i Tatjana Vukadinović razmotrile su leksikografski pristup glagolskome vidu u istom djelu. Mijo Lončarić usporedio je s jezikoslovnog motrišta Vitezovićevu i »Zrinsku« *Sibilu*.

Prigodom skupa postavljena je izložba »Pavao Ritter Vitezović u Zbirci rukopisa i starih knjiga NSK u Zagrebu«, koju je priredio i prigodnom riječju otvorio Ivan Kosić.

Kroatološka konferencija posvećena Pavlu Ritteru Vitezoviću u povodu 300. obljetnice njegove smrti okupila je niz istraživača s više znanstvenih instituta i visokoškolskih institucija u Hrvatskoj, te gostiju iz Mađarske i Austrije, koji su interdisciplinarno i multidisciplinarno pristupili i vrednovali Vitezovićev opus i povijesno značenje. Obraden je čitav niz novih tema, ponuđeni su novi pristupi i nova čitanja njegovih najpoznatijih djela, ali i interpretacija stavova. Vitezović je velika figura hrvatske kulturne i političke povijesti, a njegov poziv s početka ovog prikaza dokazom je njegove duboke zauzetosti i dubokog promišljanja o stvaranju nacije i o povijesnoj ulozi koju je u svoje doba nastojao obavljati.

Zbornik u kojem će se objaviti izloženi radovi trebao bi pokazati da je bilo itekako potrebno i plodotvorno još jednom valorizirati postignuća i utjecaj znamenitog Senjanina.